

**Commentariorum ac disputationum, in tertiam partem divi
Thomae tomi quinque**

Priorum vigintisex Quaestionum eius Partis expositionem complectens

Suárez, Francisco

[Köln], 1617

Sectio tertia. Vtrum imagines Christi & Sanctorum sint adorandæ.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-93775](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-93775)

minus perfecta, & minus explicata fide frueretur. Vnde Deuter. 4 dicitur, Non vidistis aliquam similitudinem, ne forte decepti faciat vobis sculptam similitudinem. Et 4. Reg. 18. Ezechias confregit serpentem aeneum, quia superstitiose illo vtebantur Filij Israel. Quoad hanc ergo partem ceremonialem, cessavit praeceptum illud, & ita Damasc. illud cum praecepto circumfionis comparat. Hec verò responsio in primis difficultatem patitur, quia iuxta communem Sanctorum expositionem omnia praecepta Decalogi, prae ter tertium quoad determinationem de oblatione sabbati, moralia sunt, non ceremonialia, vt docet Irenae. lib. 4. contra haeres. cap. 31. & 32. & August. lib. 19. contra Faust. cap. 18. in specie loquens de primo praecepto, & epist. 190. cap. 12. ex hoc principio concludit, omnia haec praecepta prae ter illud de oblatione sabbati sine villa figurata locutione à nobis obseruari. Et idem docet Clem. Alexandrin. oratione exhortatoria ad Gent. fol. 2. de eodem primo praecepto in particulari loquens. Deinde totum illud, quod his verbis continetur, Non habebis Deos alienos coram me, non facies tibi sculptile, neque omnem similitudinem, quae est in celo de super & quae in terra deorsum, neque eorum quae sunt in aquis sub terra, non adorabis ea neque coles. Totum, inquam hoc, est vnum & idem praeceptum, nam si essent plura praecepta Decalogi, non essent tantum decem, sed vndecim vel duodecim, contra Scripturam Exod. 31. Deut. 4. Et ita illud esse vnum praeceptum docet August. supra & quæst. 71. in Exod. & Clem. Alexandrin. lib. 6. Stromat. & est communis sententia, ergo toto illo praecepto idololatria, & multitudine falorum Deorum prohibetur.

Respondetur ergo, non vetari imagines absolute, sed idola, & Deos manibus fabricatos, quibus vero Deo relicto, latere cultus impenditur. Vnde Levit. 26. clarius dicitur, Non facietis vobis idola, & sculptile, nec titulos erigitis, neque, in signum lapidem ponetis in terra vestra, vt adorati cum: ego enim sum Deus vestrus. Et id eo cap. 18. dixerat Deus, Ego Dominus Deus vestrus, iuxta consuetudinem terrae Aegypti, in qua habitastis, non facietis, &c. Et subdit cap. 19. Nolite conuertere ad idola, nec Deos consiliales facietis vobis. Et ad hunc modum vbi eum explicatur hoc praeceptum significatur, substantiam eius esse, vt nullus preterquam verus Deus colatur, & adoratur vt Deus. Ita exponit Aug. supra dicens, hoc praeceptum esse, idola non colere. Indicat Cyprian. lib. 3. ad Quirinum cap. 59. & lib. de exhortatione ad martyres. cap. 1. & Tertul. lib. 2. contra Marcionem circa finem. Clarius Damasc. lib. 4. de Fide cap. 13. & D. Thom. hic ad primum, vbi ita exponit omnia illa verba, Non habebis Deos alienos, scilicet fide, id est, non credes illos esse Deos: & ideo non facies sculptilia, id est, talium Deorum imagines: & eodem sensu concluditur, neque adorabis ea. quam particulam amplius in sequenti lect. explicabimus. Et inde clarius constabit differentia inter imaginem, & idolum, & huius praecepti perfecta intelligentia.

Ad Laetantium & rationem eius respondetur in primis, rationem nullius esse momenti, quia licet Deus sit vbiq; praesens, non tamen videtur à nobis, & ideo vt ilis potest esse imago, quae illius memoriam excitet. Ad verba autem, seu intentionem Laetantij respondetur, eum loqui contra idola gentium, sicut loquitur Scriptura, non contra imagines factas ad representandum Deum verum, quae genibus, contra quas scribit, vsui non fuerunt.

SECTIO III.

Virum Imagines Christi & Sanctorum sint adorandae.

Varia contra imaginum adorationem vsus abstulerunt, multo magis earum adorationem illicitam esse censuerunt, non tamen omnes in eo fuerunt. Pr. Suarez, Tom. 1.

A sunt extremo errore, nam quidam eorum, etiam tempore VII. Synodi, admittere imagines quoad aliquem vsus praesertim ob memoriam & recollectionem prototyporum, non tamen permittebant, aliquam venerationem vel adorationem eis tribui. Hoc colligitur ex multis locis VII. Synodi, praesertim act. 6. circa finem: & ex Scripto Adriani ad Carol. Magn. praesertim cap. 50. vbi referuntur heretici asserentes cum Gregorio, imagines non esse confringendas; contententes tamen esse sententiam eiusdem Gregorij non esse adorandas. Et in hoc etiam errore versantur nonnulli Lutherani hoc tempore, qui etiam in templis illas admittunt, non tamen ad cultum, sed ad ornatum. Caluini vero nolunt eas in templis admittere, vt omnem occasionem vel apparentiam cultus auferant.

B Hanc sententiam nullus Catholicorum simpliciter probauit, imò omnes absolute docent, imagines esse adorandas, quidam tamen ita explicant hanc adorationem, vt ipsa vel parum discrepent à superiori sententia, vel nimirum illi fauere videantur. Durandus enim in 3. d. 9. quæst. 2. aperte docet, imagines non adorari nisi improprie & abusu, quia ad praesentiam earum sit rememoratio exemplarium quae tunc adorantur in praesentia imaginum, ac si praesentia realiter essent; & ideo dicuntur adorari imagines. Vnde in num. 8 & 14. generalem regulam statuit, rem inanimatam, quae non est subiectum suscepiunt sanctitatis, non posse esse secundum se terminum adorationis. Vnde concludit, cruci Christi non deberi aliquem honorem, nisi in quantum reducit in memoriam Christi: & tunc (ait) solum adoratur praedicto modo, scilicet, quod ad praesentiam eius adoratur Christus, & circa illa exercentur illae actiones vel signa honoris, quae exhiberentur ipsi Christo, si praesens esset. Quia tamē sentit, illas actiones non fieri villo modo in honorem seu venerationem ipsius imaginis ideo dicit, ob hanc causam improprie dici imagines adorari, & solum ita loqui, quia ita loquuntur plures. Huius sententiae fuit etiam Holkot. in lib. Sapient. lect. 157. & Picus Mirand. in Apol. 3. qui inter alios refert pro hac sententia Henricum quod lib. 10. q. 6. vbi dicit imaginem non adorari nisi per accidens cum prototipo. Sed illa vox per accidens, & qui uoca est, & ideo non satis constat de mente huius auctoris. Magis fauent huic opinioni Petrus Cluniac. epist. 2. cont. Petrob. c. de vener. Crucis, sub finem, & Ionas Aurelian. lib. de cultu imagin. à principio: insinuat etiam Castr. Verbo Adoratio, in illis verbis. Deniq; adoratio ipsa, est coram cruce sit, mens tamen nostra ad id solum fertur, quod crux ipsa representat, Dei scilicet Filium olim in cruce pendentem. Citari etiam solet Alexand. Alenf. 3. p. quæst. 30. art. ultimo: sed illius alia est sententia, vt infra videbimus. Ab hac opinione Durandi quidam moderni verbis discrepare videntur, dum simpliciter docent, imagines vere, & proprie adorari, tamen ita hoc declarant, vt re ipsa idem sentiant: Aunt enim non aliter, neq; alia ratione adorari imagines, nisi quia coram eis & circa illas exhibentur externa signa honoris, vt genuflexio, deosculatio, inclinatio, vel apertio capitis, & similia, affectus tamen interior (aunt) quatenus est affectus honorandi, seu exhibendi signum reuerentiae & seruitutis, nullo modo dirigitur ad imaginē, sed solum ad prototypum, tanquam ad vnicum adorationis obiectum. Ita planē sentit Dieghus Pailua lib. 9. orthodoxarum explicationum per totum, praesertim §. de Imaginibus, versic. At Kemnitius, vbi inter alia sic scribit, Quamquam, si corporis motus, externamq; venerationem spectet, imago ipsa colatur, animus certe, qui pietatis, religionisque imaginem intuetur, sed totus in re quam refert, positus est. Vnde infert, non pugnantia dicere, qui se imaginem adorare affirmauerit & negauerit, nam

Xxx 2 adorat

adorat corpore, animum vero in solum exemplar defixum habet. Fauent interdu V Valdenfis, Turrian. & alij sequente sect. citandi.

Fundamentum huius opinionis est, quia res inanimata nō est alio modo capax adorationis vel honoris, cum non percipiat signum honoris, quod circa illam exercetur, de quo fundamento plura in sect. 5. Quod si obijcias, quia heretici qui admittebant imagines propter solam recordationem non negarent, in earum præsentia posse sola exemplaria adorari, eisque signa submissionis exhiberi, respondent, verum quidem esse eos non negasse exemplarium venerationem, negasse tamen, signa honoris vilo modo esse imaginibus exhibenda, etiam sola actione exteriori; & in hoc tantum discrepare à Catholicis, & propterea fuisse damnatos. Quod si utgeas, hoc modo exhibere signa externa coram imaginibus sine intentione interna adorandi, non esse adorationem; respondent interdu, hoc negando, quia, licet non sit summa adoratio, nonnulla adoratio est; interdu verò, Patres VII. Synodi non multum curasse, an illa exterior nō sit dicenda adoratio, sed in hoc solum intendisse ut docerent, imagines cum aliquo signo exteriori reuerentiz & submissionis esse tractandas.

Aliorū sententia.

D. Thom.

Caiet.

Prima assertio.

Ex Scriptura colligitur.

Psalm. 98.

Quid nomen scabelli pedum Dei significet in scriptura.

Altera tamen sententia est, imagines verè ac proprie adorari, saltem ut materiale obiectum adorationis, vel totale, vel saltem partiale. Hæc est sententia D. Thom. in hoc articulo, ut etiam autores contrariæ sententiz, præsertim Durandus, & Picus Mirandulan. intellexerunt. Et Caietanus hic, & alij discipuli & expositores D. Thom. qui opinionem Durandi ut parum fidei consentaneum reijciunt, idem sentiunt. Atq; hæc opinio mihi maxime probatur: & ideo partim in hac sectione, partim in duabus sequentibus, ex professo confirmanda est declaranda, & defendenda.

Dico ergo primo, absolute & simpliciter fatendum esse, imagines esse adorandas, & honorificè tractandas. Hæc assertio est de fide: & præsertim fundatur in traditione & definitione Ecclesiæ, ut statim ostendemus. Habet tamen nonnullum in Scripturis fundamentum: nam ex Scriptura habemus res creatas, etiam inanimas, si Deo sacratæ sint, adorandas esse; ergo eadem ratione adorandæ erunt imagines, quæ personas sanctas & sacras repræsentant: nam hoc ipso res quædam sacræ sunt. Antecedens patet ex illo Psalm. 98. *Adorate scabellum pedum eius, quoniam sanctum est*, ubi nomine scabelli, mystice quidem potest humanitas, aut erux Christi intelligi, ut Augustinus & Hieronymus exponunt: proprie tamen & ad literam intelligitur, vel propitiatorium, ut vult Iansenius, vel arca testamenti, ut alij exponunt, & recte confirmat Bellar. lib. 1. de Sanct. beatitud. c. 13. Aliqui verò, ut Basilus & Vatablus cum Chaldaica Pharafrasi nomine scabelli totum templum intelligunt. Quæ expositio, quamuis per se sumpta nihil nobis obstat, quia etiam templum est res creata & inanimata, tamen ab eis inuenta est, ut illa verba ad improprium sensum detorqueant, ut mox videbimus: & nullū habet in Scriptura fundamentū, tum

quia nunquā vox scabelli in Scriptura reperitur ad significandum templum, reperitur autem ad significandum arcam foederis. 1. Paral. 28. *Cogitavi, ut adificarem domum, in qua requiesceret arca foederis Domini & scabellum pedum Dei nostri*, tum etiam quia metaphora scabelli templo non potest recte accommodari, optimè verò quadrat in arcam: nam, ut dicitur 2. Reg. 9. *Deus sedebat super eam in Cherubim*, id est, in propitiatorio, quod super arcam erat in manibus Cherubim: & ideo arca erat quasi subscellum Dei. Alij vero per scabellum, terram intelligunt, quoniam hæc metaphora solet in Scriptura terra significari, Isaia. 66. Matth. 5. Sed licet de alijs locis hoc verum sit, tamen presenti nō recte accommo-

datur, ut patet tum ex illa ratione subiuncta, *Quoniam sanctum est*: hoc enim de terra absolute dici non potuit: tum quia ex ipso contextu constat esse sermonem de peculiari ritu, & adoratione Iudeorum. Vnde in principio Psalmi dicitur *Deus sedere super Cherubim*, & additur, *Dominus in Sion magnus, & infra, Iudicium & iustitiam in Jacob in seculis*, & deinde subiungitur, *Exaltate Dominum Deum nostrum, & adorate scabellum pedum eius*, & additur rursus exemplum Moysis, & Aaron, qui fuerunt in Sacerdotibus eius, & Deum colebant; & arcam etiam testamenti venerabantur; tum denique quia terra propriè non adoratur, si nulla alia specialis ratio sanctificationis ei adiungatur, ut inferius videbimus.

Sed dici tandem potest, ibi non præcipi, adorari scabellum ipsum, sed Deum in scabello, seu in templo, ut Vatablus exposuit, Basilium imitatus, quomodo etiā potest Deus in terra adorari, iuxta illud, *Nolite iurare per celum, quia thronus Dei est, neque per terram, quia scabellum est pedum eius*, Matth. 5. Cui expositioni fauent similia verba Psalm. 131. *Adorabimus in loco, ubi steterunt pedes eius*, cum tamen in Hebræo etiam habeatur vox significans scabellum pedum eius, Fauet deniq; lectio Græca eiusdem Psalm. 98. quæ in ratione illa *Quoniam sanctum est*, non habet genus neutrum sed masculinum, *Quoniam sanctus est*, & ita etiam vertit Hieronymus iuxta veritatem Hebræam, Vatablus & alij. Non ergo scabellum, sed Deus adorari præcipitur, quoniam sanctus est. Et hæc expositio neminem amplectuntur heretici huius temporis, & approbare debent Catholici, qui dicunt proprie adorari Christum in imagine, non tamen imaginem ipsam, nisi abusiue & improprie. Rectamen expendit Bellarminus suprà, interpretationem hanc non quadrare iuxta proprietatem linguæ Hebræicæ: nam litera Lamed præponitur verbo adorandi, quæ non denotat locum in quo fit adoratio, sed personam, vel rem cui adoratio tribuitur, ut Genes. 25. *Adoravit Abraham populum terræ*, in Hebræo dicta litera præponitur: & Latine proprie vertitur, *Adoravit ad populum terræ*, ita ut præpositio ad, denotet terminum adorationis, quæ tamen Latine non proprie additur, & ideo etiam in dicto loco Psalmi prætermissa est. Vnde Paraphrasis Chaldaica ad eam vim explicandam, per dativum vertit, *Incurvate vos scabello pedum eius*: Non ergo ad solum Deum, sed etiam ad ipsum scabellum adoratione exhibenda, & dirigenda præcipitur.

Quod etiam ex usu illius temporis satis confirmatur, nam cum magna reuerentia tractabatur arca Testamenti: & tantum à Sacerdotibus vel Levitis tangi poterat. Vnde, qui irreuerenter eam tetigerunt, vel etiam aspexerunt, grauitè puniti sunt, quæ omnia constant ex Deuter. 10. Ios. 7. Reg. 6. Reg. 6. Quapropter eodem modo exponenda sunt alia verba citata ex Psalm. 131. ita ut per illa verba, *adorabimus in loco*, non significetur locus, ubi fit adoratio, sed locus in quo erant pedes Dei, id est arca Testamenti, ad quam etiam fiebat adoratio. Vnde ibi etiam in Hebræo habetur, ut vertit Hieronymus, *Adoremus scabellum pedum eius*. Vnde post illa verba proxime subditur: *Surge Domine in requiem tuam, tu & arca sanctificationis tue*. Igitur etiam ipsa arca in veneratione habebatur. Nec refert, quod ratio illa in neutro vel masculino verti possit, *Quoniam sanctum*, vel *Quoniam sanctus est*, vox enim Hebræa ambigua est, & ad Deum, vel scabellum referri potest: eundem tamen reddit sensum: nam scabellum Dei adorari præcipitur, vel quia ipsum sanctum est, ut Latine vertit, vel quia Deus sanctus est, ut Græce vertit. Quanquam enim scabellum seu arca Dei adoraretur, tamen tota ratio adorandi illam erat Deus, quod nos etiam de imaginibus dicimus, ut infra explicabimus. Idemq; est de exteris rebus sacris.

Vnde in VII. Synodo act. 3. in epistola Theodori Patriarchæ

Patriarche Ierosolym. quam tota Synodus probavit, non solum area Testamenti, sed etiam mensa; propitiatorium, totumque tabernaculum, adorata esse dicuntur à filiis Israel. Et Damascen. lib. 4. de fid. cap. 17. ait, Moasicum populum tabernaculum illud adorasse, eo quod coelestium rerum imaginem gerebat. Et Hierony. epist. 130. ad Marcellam de Ephod: dicit, vestes sacerdotales, & alias res sacras (quas divina sacramenta vocat) in magna veneratione fuisse habitas. Et similiter August. lib. 3. de doctrin. Christ. c. 9. & lib. 3. de Trinitate. cap. 10. ait, res illas sacras propter sacram significationem meritis fuisse in veneratione & honore habitas, & idem dicit de vasis sacris concion. 2. in Psalm. 113. Sicut ergo huiusmodi res, licet inanimas, censentur aliquo modo sacras, & sanctas, ac adorandas, quia diuino cultui dicantur sunt, ita imagines, quia representant personas sacras, colendae sunt, quia propter hanc beatitudinem; etiam ipsae deputantur inter res sacras, vt D. Thom. 2. 2. q. 99. art. 3. recte docuit.

Ex Eclesia Secundo principaliter probatur hęc veritas ex definitione Ecclesie, quę præcipue tradita est in VII. Synodo generali, Act. 7. & in discursu totius Synodi multa ex historiis Ecclesiasticis; Sanctis Patribus referuntur, ex quibus concluditur, hanc esse Apostolicam traditionem. Leguntur etiam in illa Synodo epistolę Adriani Papę, & aliorum Episcoporum, ex quibus constat, vniuersam Ecclesiam Græcam & Latinam in hac veritate conspirasse. Et huius Synodi definitio refertur in Concilio Florentino sess. 5. & ab omnibus recipitur. Et antea tradita fuerat hæc veritas in VII. Synod. can. 82. & in Concilijs Romanis sub Greg. III. & Steph. III. prout in eorum gestis & in alijs historiis refertur, & insinuat ab Adriano Papę in Scripto de Imaginibus ad Carolum. Item colligitur hæc veritas ex can. 73. Trullano, & Concil. Trid. ex VII. Synod. can. 3. Actandem definita est in Concilio Tridentino sess. 25. Ex Sanctis Patribus nunc alia non refero, quia sufficiunt quę in VII. Synodo asseruntur, & quę in præcedentibus sectionibus à nobis adducta sunt; & alia opportuniore loco in sequentibus sectionibus asseremus.

Idē ex Ecclesia Prædicta. Tercio habetur hæc veritas ex communi vsu & traditione Ecclesie, quam in sect. 1. satis indicauimus: nam fere vbicunque fit mentio harum imaginum, fit etiam de veneratione illis debita, & statim plura referemus. Nunc illud maxime hanc traditionem confirmat, quod Deus varijs miraculis per imagines factis hunc cultum sibi placitum esse testatus est. Neque enim Deus suis diuinis operibus, & beneficijs singularibus, quę cultoribus imaginum contulit, rem turpem, aut superstitionis esse testatur: neque horum miraculorum veritas potest, nisi valde impudenter negari, cum à grauissimis autoribus & historiographis referantur, vt videre licet in VII. Synod. Act. 4. & 5. Damascen. orat. 1. & 3. de Imag. Athanas. lib. de Pass. imag. Dom. & Euag. lib. 4. histor. c. 26. & alijs. Neque etiam oportet plura hic in speciali referre.

Miraculū pro adoratione imaginis B. Virginis. Solum illud attingam, quod de religioso quodam refertur: qui cum vehemēti demonis tentatione vexaretur, illaq; liberari cuperet, ei demon apparuit, & à tentando se cessaturum promisit, si religiosus consuetudinem adorandi imaginem B. Virginis omittere sponderet; quod ipse omnino negauit, eoq; modo facilius & cōstantius tentationem superauit. Ita refertur in Prato Spirituali c. 45. & à VII. Synodo & Damasc. locis citatis approbatur.

Pratiū Spirituale. Vltimo probatur ratione, quā honor imaginis in prototypum reducat, vt in VII. Synodo sæpe dicitur ex Basil. lib. de Spirit. Sanct. cap. 18. & Ambros. serm. 10. in Psalm. 118. & videtur esse principium quasi lumine naturę per se notum, ad honorem alicuius personę pertinere, vt non solum in se, sed etiam in imagine honoretur. Vnde colligitur sæpe Patres, Fr. Suarez Tom. 1.

A hominem, hoc ipso, quod est ad imaginem Dei, esse honore dignum, vt videre est apud Aug. epist. 113. August. Cyrill. Ierosolym. catech. 12. Hinc etiam antiqua consuetudo obtinuit, vt imagines Imperatorum honorifice tractarentur, quam etiam Christianos semper seruasse satis colligitur ex fraude Iuliani, quam refert Nazianz. orat. 3. quę est prima contra Iulian. post medium; Fecit enim ille, vt prope suam imaginem idola falorum Deorum ponerentur, vt Christiani suam imaginem venerantes, idola colere viderentur. Et ex eodem principio contumelia vel iniuria illata imagini; ad personam representatam pertinere censetur. Nota est historia Theodolij de vindicta, quam in Antiocheno exercuit propter deiectionem, & contumeliose tractatam Imperatricis imaginem, vt est apud Ambr. orat. de morte Theodol. & Chrysost. homil. 2. & 3. ad popul. & Niceph. lib. 13. histor. capit. 34. ergo.

B Et confirmari potest, nam res sanctę veneratione dignę sunt: sed imagines ex relatione, quam habent ad personas sanctas quas representant, aliquo modo sanctę sunt: ergo ea ratione venerandę seu adorandę sunt. Maior constat, quia sanctitas est præcipuum fundamentum adorationis, & honoris. Minor vero constat, tum ex modo loquendi Scripturę, in quare inanimatę ex relatione ad munera sacra, vel ad sacras personas, sanctę dicuntur; & ea ratione veneratione dignę censentur, Exod. 3. *Solus calcamentis de pedibus tuis: locus enim, in quo stas, terra sancta est.* Et cap. 12. Dies festi, sancti & venerabiles dicuntur: & vestes sacerdotales, sanctę dicuntur capit. 28. Tum etiam, quia, vt notauit Augustinus lib. 2. de peccat. merit. & remiss. capit. 26. & sermon. 14. de verbis Apostoli sanctificatio non vnus modus est, nam quędam est intrinseca & propria, per veram ac internam sanctitatis susceptionem; alia vero est per aliquam habitudinem ad veram sanctitatem; quo modo etiam sacramenta dicuntur sancta, & vtrique sanctitati seu sanctificationi sua proportionata veneratio respondet. Quare ratione dixit Concilium Tridentinum sess. 13. cap. 7. ad omnes sanctas functiones sanctę & reuerenter esse accedendum: eadem autem ratio est de omni re sancta. Quod vero imagines rerum sacrarum in hoc ordine collocentur constat, tum ex communi & recepta Ecclesie appellatione: sic enim appellantur, sanctę imagines, frequenter in VII. Synodo & alijs Patribus: & communi vsu Ecclesie, & sic discernuntur, non solum ab idolis, sed etiam à prophanis imaginibus. Tum ex citato testimonio D. Thom. 2. 2. quæst. 99. art. 3. vbi inter res sacras, quibus sanctitas attribuitur, eo quod diuino cultui dicantur sunt, imagines numerat. Tum deniq; à paritate rationis, quia non minus sufficiens est hæc habitudo imaginis ad huiusmodi effectum, quam habitudo loci, vel alia similis. Vnde etiam Scriptura sacra appellatur, propter sacram significationem. 2. ad Timoth. 3. ergo similiter imago.

E Ex hac conclusione & ratione colligitur primo, hanc adorationem imaginum prout ad illas terminatur respectiuam esse, & non absolutam. Probatur ex dictis, quia solum adorantur propter excellentiam & sanctitatem eorum, quos representant, cum enim imagines res inanimatę sint, non possunt in se habere excellentiam, propter quam adorentur: ergo tota ratio adorandi illas, est excellentia prototypi: ita ergo adoratio earum non est absoluta sed respectiua, id est, propter habitudinem ad extrinsecam excellentiam.

Obiectio. Dices. In se habet imago figuram, & similitudinem alterius: ergo in se habet rationem propter quam adoretur, sicut interdum amatur imago propter figuram, quam in se habet. Respondetur, negando consequentiam, nam illa eadem forma & figura adorabilis non est, nisi propter habitudinem ad

xxx 3 excellen-

excellentiā prototypi. Quod illomet exemplo amoris declaratur, nam, si quis amet imaginem solum quia eius pulchritudine & coloribus delectatur, ille non amat imaginem propter prototypum, sed propter se: unde cum illo amore imaginis posset simul esse odium rei representatae. Hoc autem modo non potest prudenter adorari imago, quia ut sic non habet excellentiam aliquam honore dignam, licet habeat aliquam amabilem bonitatem. At verò, si quis amet imaginem, solum ut faciat sibi aliquo modo presentem rem quam representat, tunc, licet amet ipsam figuram, tota tamen ratio amandi est res representata. Sic ergo dicendum est de honore, quia imagines non possunt alio modo honeste adorari.

Ceroll. 2.

Secundo infertur ex dictis, hunc cultum imaginum sacrarum religiosum esse & proportionatum sanctitati personarum, quas imagines representant: nam cultus in sanctitate fundatur, religiosus est: huiusmodi autem est cultus imaginum, sicut & cultus aliarum rerum sacrarum, iuxta illud, *Adorate scabellum pedum eius, quoniam sanctum est.* Quae assertio amplius in sequentibus declarabitur.

Imagines
respectu
sed proprie,
non abusive
adoranda.

Medina
Victoria.
Gabriel.
Palud.

Secundo principaliter asserendum est, imagines non abusive tantum & improprie, sed verè ac proprie esse adorandas, quamvis respectu. Sub his terminis pauci ex antiquis Theologis conclusionem hanc proposuerunt, aut declaraverunt. Sed moderni contra Durandum dicunt, eius sententiam, quae huic conclusioni contraria est, periculosa esse ac temerariam, & heresim sapere. Ita Medina hic, qui refert, Victoriam asseruisse illam esse hereticam. Ecce est hae conclusio communiter recepta à posterioribus Theologis, quos infra sect. 5. commemorabo. Ex antiquioribus vero docuit eam expressius Gabriel in 3. d. 9. & super Canonem lect. 49 & Paludan. in 3. d. 9. q. 1. art. 3. ubi in primis ait, imaginem verè adorari, licet solum propter exemplar: & infra dicit quippiam valde notandum, scilicet esse absurdum principium, nihil irrationale esse adorandum in se, quia licet non propter se, tamen in se adorari potest & debet; & ponit exemplum in instrumentis passionis, de quibus ait, *Non solum veneramus Crucifixum in eis, sed etiam ipsa in se ipsis propter Crucifixum*, hoc ergo est, quod nos de imaginibus dicimus. Et idem sentit Maior eadem d. 9. q. 1. dum declarat, imaginem verè esse adorationis obiectum. Est tamen, & in hoc autore, & in alijs notandum, interdum ita loqui ut dicant, imaginem per accidens adorari, intelligunt autem, per aliud, seu ratione alterius adorari, non vero ipsam adorationem non verè ac proprie dirigi ad imaginem, ut ipsimet declarant.

Probatur ergo assertio posita primo in genere, ex definitionibus Conciliorum & Patrum: simpliciter enim nobis tradunt imagines esse à nobis adorandas; & sub anathemate hoc definitur in Act. 7. VII. Synodi: at verò, si improprie & abusive tantum adorari deberent, potius esset simpliciter neganda, quam affirmanda talis adoratio: nam impropria & abusiva adoratio reuera non est adoratio, & immemò damnarètur, ut heretici, qui admittentes imagines quoad alios usus, solum earum adorationem respuebant, & negabant: nam si adoratio verè non terminatur ad imagines, & ideo, solum abutendo seu improprie utendo verbo adorandi, dici possunt adorari, ergo verè ac proprie utendo vocibus, atq; adeo simpliciter loquendo, merito negari potest, eas esse adorandas.

Ratione hoc confirmatur, declarando rem ipsam: nam vel imago verè & in re ipsa est obiectum adorationis saltem materiale, totale vel parziale, aut neutro modo est obiectum. Si primum dicatur, id est quod intendimus, nam obiectum, quod est materia circa quam actus animae versatur, proprie à tali actu denominatur. Sic enim proprie credi dicitur veri-

tas illa, circa quam actus fidei versatur, & amari res illa, ad quam amor terminatur, siue propter se, siue propter aliud ametur. Sic ergo proprie dicitur adorari res illa, ad quam ut ad obiectum & materiam adoratio dirigitur, siue propter se, siue propter aliud adoretur, quem modum adorationis latius in duabus sectionibus sequentibus declarabimus. Si autem dicatur, imaginem nullo ex dictis modis esse obiectum adorationis, non solum sequitur, ipsam abusive adorari, ut alij dicunt, sed etiam plene sequitur, vere ac simpliciter loquendo, illam non adorari. Probatur quia neque est obiectum formale adorationis, ut per se constat, quando quidem adoratio non fit ratione illius, sed prototypi: neque etiam est obiectum materiale, ut dicitur; ergo nullo modo est res quae adoratur: ergo nec verè adorari dici potest: nam hae denominationes vere non cadunt nisi in obiectum neque aliam habitudinem denotat. Et confirmatur, nam, si non est imago obiectum adorationis, cur dicitur, vel abusive adorari? Dicitur ex Durando & Pico Mirando dici adorari, solum quia ad presentiam imaginum adorantur prototypa, quae per imagines ad memoriam reuocantur. Sed hoc reuera nihil aliud est quam dicere, imagines esse occasionem vel signa excitantia hominem ad adorandum prototypa, non verò esse res quae adorantur, licet vulgo ita existimetur: & ita plane sentit Durandus, illam locutionem solum admittens, quia ita loquuntur plures, non quia reuera ita sit. Quo fit, ut ex huius sententia proprius & rigorosus loquerentur heretici, quam Catholici, & tunc consequenter loquitur, nam qui, visa pulchra specie creatura, animo insurgit ad considerationem creatoris, & illum laudat: ac diligit, non potest verè dici diligere aut laudare creaturam, etiam si praesentia creaturae excitauerit amorem creatoris: ergo idem erit de adoratione imaginum, si tantum in earum praesentia adorantur prototypa, quia tunc imagines non deseruiunt nisi ut occasionem vel signa excitantia memoriam. Hinc merito in VII. Synodo act. 6. grauissime reprehenduntur, qui dicebant, imagines retinendas esse propter memoriam, non propter adorationem, quod in re fere dicunt, qui solum abusive adorationem imaginum in praedicto sensu admittunt: quia, si tantum adorantur prototypa in praesentia imaginum: ergo imagines solum memoriam deseruiunt, ut eis visis, prototypa per recordationem adorentur. Neque est verisimile, illos hereticos qui dicebant, imagines retinendas esse solum ob memoriam prototyporum, negasse, in earum praesentia posse adorari exemplaria, eum id nulla apparenti ratione fundari possit: nam, si exemplaria ipsa per se sunt digna adoratione, quid obitare potest praesentia imaginis, quo minus adorari possint. Hinc rursum in eadem VII. Synodo frequenter dicitur, imagines esse adorandas non tamen latria summa & perfecta: & est sermo, non tantum de imaginibus Sanctorum, sed etiam de cruce & de imagine Christi: at verò, si imago tantum abusive adoranda esset in praedicto sensu, perfectissima latria esset adoranda, quia per recordationem & in praesentia imaginis Christi perfectissima latria adoratur Christus: ergo Concilium negans, imaginem tali adoratione coli negat abusive coli, seu (quod idem est) negat, talem adorationem ex eo precise, quod terminetur ad prototypum ut ad rem adoratam, dici posse adorationem imaginis, & è contrario, docens, imaginem adorari alia inferiori adoratione, consequenter docet, non abusive tantum, sed proprie adorari. Unde in eadem Synodo act. 3. non solum dicitur adorari exemplar in imagine, sed etiam adorari imago propter exemplar. In quo dicendi modo satis significatur, imaginem esse rem adoratam propter exemplar tanquam propter rationem adorandi. Quod etiam significauit Leonius act. 4. dicens, *Imagi-*

Responde
David &
Pico Mirando

item adorans, non materiam aut colores, sed inanimatum Christi characterem adorans.

Tertia conclusio.

Tertio dicendum est, non solum actiones externas adorationis circa imagines esse exercendas, sed etiam interiorem intentionem cultus, & adorationis ad eas esse dirigendam. Hec assertio est contra vltimum modum explicandi priorem Catholicorum sententiam, quem solis verbis ab opinione Durandi differre dixi. Nam Durand. etiam concedit actiones externas cultus, circa imagines exerceri, sed quia existimauit intentionem cultus ad sola exemplaria dirigere, negauit illam esse propriam imaginum adorationem, alij vero contendunt esse simpliciter ac proprie adorationem in quo (vt opinor) minus consequenter quam Durand. loquuntur, & ideo eorum opinio probabilior non est. Prima ergo ratio conclusionis est, quia sola exterior actio sine intentione colendi, non est adoratio, nisi fortasse ficta vel apparens: est enim intentio, quasi anima & vita adorationis, quae illi dat esse in ratione adorationis. Vnde fit, vt eadem actio externa ex diuersa intentione, diuersam rationem adorationis recipiat, vt in principio huius materiae notauimus. Propter quod recte dixit Leonius in dial. cont. Iud. in act. 4. VII. Synodi citatus, in omni adoratione intentionem ipsam requiri & expectari, seu spectari & considerari debere: vbi ergo nulla est intentio cultus & honoris, nulla est vera adoratio. Respondent, ad hanc adorationem satis esse, quod procedat ex simplici affectu exhibendi imaginis signum illud aut notam honoris, quamuis non procedat ex intentione honorandi vel colendi ipsam, sed tantum rem in illa representatam quia adoratio in externa actione principalius consistit, vnde sicut vere dicimur de osculari imagines, genua eis flectere, caput aperire, & similia, ita dicimur simpliciter, & proprie illas adorare, quia volumus tales actiones circa illas exercere, etiam si intentio cultus ad illas non feratur. Sed hoc non recte dictum est, quia vt ex Damasc. & Anastas. supra retulimus, adoratio est signum, seu emphasis honoris, quod, vt recte declaratur, respectiue intelligendum est, scilicet, esse signum honoris, qui exhibetur illi rei quae adorari dicitur: nam vt per se constat, adoratio non est signum alieni honoris, sed proprii eius qui adoratur. At vero signum honoris, quod circa imaginem exercetur si non procedit ex intentione honorandi imaginem sed solum prototypum, non est honor imaginis, neque est signum honoris illi exhibiti: ergo neque est adoratio imaginis. Minor patet, quia honor, vt Aristot. dixit, est in honorante, & ideo omnino pendet ex intentione honorantis: ergo cum tantum aliquis honorat, quem honorare vult, & intendit: ergo, si osculando imaginem Christi, ego non intendo honorare ipsam imaginem, sed solum Christum, reuera non honoro imaginem, sed tantum Christum: ergo neque adoro. Patet hanc vltima consequentia, cum à paritate rationis, tum etiam quia adoratio & honoratio, vel conuertuntur, si respectu superioris cum debita proportionem sumantur, vel certe honor est superior ad adorationem, quia omnis adoratio est honor, quamuis non omnis honor sit adoratio, dicente August. lib. cont. fer. Arian. cap. 23. Honorat omnis qui adorat, non tamen adorat omnis qui honorat.

Atque hinc secundo probari potest conclusio ex varijs locutionibus VII. Synodi, quibus non obscure indicatur, adorationem exhiberi imaginibus ex intentione adorandi ipsas, & non tantum exemplaria in ipsis representata. Primum quidem, quia adoratio imaginum honoraria, seu honorifica dicitur: & imagines ipsae honorabiles, ac venerandae. Vnde in act. 7. in epist. totius Synodi, ad omnes Ecclesias, sic dicitur, honorabiliter adoramus, scilicet, imagines. Quid autem esse potest, honorabiliter adorare, nisi ex animo & intentione colendi ipsas, & honorandi, ad-

adorare. Deinde quia act. 6. in fin. dicitur. Non indignas habemus imagines honores, salutatione & veneratione, debis autem illis venerationem, & adorationem dare debemus. Si ergo imagines sunt dignae honore, illis exhibendus est ex intentione colendi ipsas: alioquin non eis datur adoratio, sed alicui in ipsis, circa ipsas, vel occasione earum: sicut oratio non fit ad imaginem, sed ad exemplar coram imagine. Et in eadem act. 6. to. 4. in principio, ait Epiphanius de typo crucis, Apud nos honorabilis existit: & act. 1. ait Basil. in sua confess. Honorifice veneror venerandas imagines, suscipio, & amplector, honoremque debitum eis exhibeo, & act. 2. ait Adrian. in epist. Ex animi desiderio eas veneramur, & inferius Tharastius, Has desiderio nostro adoramus, vt in nomine Christi, Deiparae, & sanctorum factas. Et inferius Euthym. Episcopus Sardenis, Ego (inquit) lectus Beatorum Papa veteris Roma literis, sincere & irrepugnabiliter inherco; & infra Ob eam causam venerandas imagines ex toto corde cum debito honore, & saluatoria adoratione suscipio & infra ait Elias Episcopus Creten. Iuxta sanctissimi Papae Adriani literas confiteor & teneo venerandas & sacras imagines, nunquam seponens, sed perfecte adorans. Quomodo autem dici potest perfecte adorare, qui solum externum actum exhibet, non verò ex intentione colendi. Denique Concil. Trident. sess. 25. de imaginibus dixit, eis debitum honorem & venerationem esse impertiendam: offendimus autem, non posse verum honorem appellari, si desit intentio honorandi.

Vnde argumentor tertio, nam velle genua flectere, vel aliud simile signum externum honoris exhibere coram imagine, aut est velle adorare illam, aut non. Si primum dicatur, & conceditur nobis quod intendimus, nimirum, intentionem adorandi imaginem esse necessariam, vt verò ac proprie dicatur adorari imago; & aliunde non proceditur consequenter, nam, si ipsamet voluntas exhibendi signum honoris intrinsece est intentio cultus, male & sine causa distinguitur inter simplicem voluntatem exhibendi signum honoris, & intentionem cultus. Quod si haec duo distinguuntur, vt reuera distingui possunt, dici non potest, voluntatem flectendi genua, vel exhibendi aliud simile signum, esse, vel intrinsece includere voluntatem adorandi. Aliud est ergo, formaliter & moraliter loquendo, velle genua flectere coram aliqua, & velle illam adorare, quia illud prius solum est quasi materialiter exercere illud quod est signum honoris, hoc autem posterius est velle exhibere illud tanquam signum honoris. Quod si illa voluntas exhibendi signum honoris coram imagine solum cadit in illud signum, vt materialis quaedam actio est, non verò formaliter vt est signum adorationis, non potest talis signi exhibitio respectu imaginis, dici vere ac proprie imaginis adoratio aut cultus, quia adoratio dicit humanam & voluntariam actionem, procedentem ex voluntate adorandi. Vnde, licet demus, adorationem hanc per exterioriorem actionem consummari, tamen exterior actio seclusa voluntate adorandi, non potest vere ac proprie adoratio appellari, quia, vt ostensum est, adoratio est quidam honor, honor autem exhiberi non potest sine intentione honorandi. Et hac ratione qui exterius exhibet idolo signum honoris sine intentione colendi, non vere honorat, vel adorat idolum, sed simulat se adorare. Vnde non proprie committit proprium & perfectum idololatriae peccatum, sed simulationis idololatriae. Quod si non solum sine voluntate adorandi, sed etiam sine voluntate simulandi adorationem, talem actionem quamquam exerceret, non solum non adoraret, sed neque etiam adorationem simularet. Quomodo multi exponunt factum Naaman Syri 4. Reg. 5. vt videre licet, in Abulen. lib. q. 25. Tota ergo ratio adorationis ex voluntate adorandi pendet, nec vera adoratio sine intentione cultus intelligi potest.

Xxx 4

Nec

*Enasio ve-
fuitur.*

Nec satisfaciatur si quis respondeat, verum quidem esse nullam adorationem veram exerceri posse nisi ex intentione cultus, non tamen esse necessarium, ut adoratio & intentio cultus ad idem referantur: sic ergo adoratio imaginis procedit ex intentione colendi exemplar: & hoc satis est, ut possit esse vera adoratio imaginis, quamvis non procedat ex intentione colendi ipsam imaginem, Hoc (inquam) satisfaciatur non potest, quia, sicut vera adoratio ut sic essentialiter ac formaliter requirit intentionem adorandi; ita adoratio huius vel illius rei essentialiter requirit proportionalem intentionem adorandi talem rem: est enim eadem proportionalis ratio. Item quia adoratio ex propria ratione dicitur actionem, quæ ad alterum refertur, ergo ut sit vera adoratio alicuius, necesse est ut sub ea ratione ad illum voluntarie referatur. Item, quia honor vnus non potest verè dici honor alterius rei distinctæ, nisi in illam aliquo modo refundatur, seu ab illa particepsatur: sed imago est res distincta ab exemplari: ergo non potest honor exemplaris dici honor imaginis, nisi in illam aliquo modo refundatur: ergo sub ea ratione potest & debet intendi, ut sit vera adoratio imaginis. Tandem declaratur exemplo, nam, si quis ex mera intentione humiliandi seu submittendi se Deo, terram deosculatur, verè ac propriè non adoratur terram, sed solum Deum, quia tantum materialiter exercet actionem illam circa terram ex intentione cultus solius Dei: ergo, ut actio habeat rationem verè adorationis respectu illius rei circa quam proximè exercetur, non sufficit simplex voluntas exercendi talem actionem circa talem rem ex intentione cultus circa aliam, sed necesse est, ut intentio cultus se extendat ad omnem rem, quæ propriè adorari dicitur.

Vltimò possunt ad hanc assertionem confirmandam applicari omnia quæ in confirmationem primæ assertionis adduximus: nam illa probant, adorationem dirigi posse ad rem etiam inanimatam, quatenus per aliquam sanctificationem aliqua veneratione digna efficitur, iuxta illud, *Adorate scabellum pedum eius, quoniam sanctum est*: in quo autem, ut rectè dixit Epiphanius in VII. Synod. Act. 6. tom. 3. & 4. per sacram representationem absque alia precatione venerabilis existit, & quandam sanctificationem accipit: ergo ad illam potest adoratio & intentio adorationis aliquo modo referri. De qua ratione & de tota huius assertionis confirmatione dicemus plura in duabus sectionibus sequentibus, ubi etiam latius satisfaciemus fundamento contrarie sententia. Nunc breuiter dicitur, falsum esse, rem inanimatam esse omnino incapacem vel ineptam, ut ad illam intentio cultus referatur: quando illè cultus non est absolutus sed respectiuus, & propter excellentiam extrinsecam tribuitur. Neque etiam est necesse, ut res quæ adoratur, percipere possit honorem qui ei tribuitur; neque etiam est de ratione adorationis, ut hac intentione tribuatur, sed solum quod vnaqueque res iuxta capacitatem suam reuerenter tractetur, & quæ ipsa signa externa testimonij præbeant illius religiose existimationis, quæ de vnaquaque re habetur, vel haberi debet. Sic enim de imaginibus existimationem habemus, non vulgarem qualem habemus de alijs rebus prophanis. Et hæc existimationem indicare volumus, quando eas reuerenter tractamus. Atque hoc modo intentionem cultus & honoris ad eas dirigere possumus. Et hoc videtur explicasse Tharasis in act. 4. VII. Synodi, ubi, cum ex lib. Maximi Abbatis, hæc verba relata essent, *Venerandam crucem, & imaginem Dei Saluatoris nostri Iesu Christi, nec non Domine nostre Deipara, salutarum, Constantinus Cypri Episcopus exposuit, verbum salutarium positum esse pro verbo adoratum*, Tharasis vero addit, *Animaduertamus hoc verbum, salutarum, quod & nos reuerenda acceptione facere debemus.*

*Maxim.
Abb.*

Illatio.

Vnde etiam obiter constat, falsum omnino esse

A Patres VII. Synodi non multum curasse, an cultus exhibendus imaginibus nomine adorationis, vel alio significetur: quanquam enim illi Patres non curauerint, an illa actio possit alijs nominibus declarari, id est, non hoc excluderunt, sed admisserunt potius, scilicet nomine salutationis, honoris, venerationis, & similibus, ut videre licet in citatis locis, & in Breui demonstrat. de imaginib. quæ ex Epiphania habetur act. 6. in fine, & in epist. Tharasis ad Imperatores, quæ habetur act. 7. tamen multum curauit, ut nomen adorationis huic cultui non negetur, sed potius verè ac propriè tribui credatur.

Vnde sub hac voce sæpius sub anathemate definitur, imagines esse adorandas; & aliæ voces ita applicantur, ut voci adorationis æquiualeant, & illam includant; ut apertissimè constat ex act. 7. in definitione fidei, & in epistolis ad Imperatores & ad omnes sacerdotes. Quapropter Thesaurus act. 4. post testimonium Anastasij Episcopi. Theopoleos, quod adoratio sit emphasis seu symbolum honoris, subdit *Tanquam hypocritas redarguendos, esse omnes qui imagines se venerari confitentur, adorationem autem recusant.* Et Epiphanius in fine act. 6. in demonstr. pro imagin. *Semiprobos, & falso veros appellat eos, qui imagines ob recordationem admittunt, & salutationem earum recusant, & statim declarat, per salutationem adorationem intelligi.* Et ad hoc confirmandum Tharasis in epist. ad Imper. act. 7. inter alia adducit, quod de Pharisæis Dominus dixit Matth. 23. *Amant primos acubitus in mensis, & salutationes in foro, & declaratur, salutationem hoc loco à Domino appellari adorationem, & subdit verba notanda in fauorem vltimæ assertionis, & contra oppositam sententiam, Pharisæi (inquit) glorioso animo pradi, & ipsos iustos existimantes, ab omnibus adorari studebant: non enim ore osculari petebant, fuisse enim hoc humilitatis signum, & haudquaquam Pharisæis supercilij. Igitur saluta, quæ est adoratio, non consistit in solo actu, vel signo externo, etiam voluntariè exhibito, nisi procedat ex vera intentione cultus, & reuerentia; & hæc est adoratio propria, quæ imaginibus etiam exhibenda decernitur.*

Contra doctrinam vero his assertionibus explicatam multa obijciuntur tum à Catholicis, tum à hereticis, quæ in sequentibus sectionibus, neminem iam ab hereticis, quæ in sequentibus sectionibus, præsertim 4. 5. & 8. à nobis tractanda sunt. Nuncio lum liberè proponere argumentum, quod heretici huius temporis magnifaciunt, ex definitione Concilij Francofordienlis, in quo dicunt II. Synodum Nicenam damnatam ac reprobam esse, eo quod imaginum adorationem approbasset; ipsum vero Francoford. Concilium, imagines retinendas quidem, non vero adorandas, indicasse. Hanc autem illius Concilij definitionem probant primo ex actis eius, quæ nuper ipsi in lucem ediderunt. Secundo ex historijs, quæ definitionem hanc Concilij Francofordien. referunt, ut patet ex Annonio in annalib. Francoford. ann. 794. & Abbat. V. Sperrin Chro. ann. 793. & alij. Tercio ex lib. Carolin. contra imagin. in quibus docetur, imagines, quamvis retinendæ sint, non tamen propter adorationem; illos autem libros auctoritate Caroli Magni, & Patribus Francoford. Concilij oblatos, & ab eis susceptos & approbatos. De hoc argumento multa his temporibus scripta sunt à Catholicis, non quia difficile sit, quod ad doctrinam dei spectat, sed quia veritas historię, quæ in eo attingitur, & difficile potest ex antiquis scriptoribus erui, & nonis hereticorum inuentis, & mendacijs inuoluta magis & obscurior effecta est. Pimo igitur breuiter respondere possemus, quidquid sit de ijs, quæ in argumento sumuntur, non esse autoritate Concilij Francofordien. eum autoritate VII. Synodi, neque testimonio Carolicū testimonio Adriani Papæ comparanda. Fuit enim Synodus Nycena Oecumenica & à Summo Pontifice probata, Concilium autem Francoford.

Matth. 23.

*Obiicitur
hereticis
neminem
iam ab
hereticis
præsertim
4. 5. & 8.
à nobis
tractanda
sunt.*

*Annonio
in annalib.
Francoford.
ann. 794.*

*Abbat. V.
Sperrin
Chro. ann.
793.*

alij.

*Carolin.
contra
imagin.*

*in quibus
docetur,
imagines,
quamvis
retinendæ
sint, non
tamen
propter
adorationem;*

*illos autem
libros
auctoritate
Caroli
Magni,
& Patribus
Francoford.
Concilij
oblatos,
& ab eis
susceptos
& approbatos.*

*De hoc
argumento
multa his
temporibus
scripta sunt
à Catholicis,
non quia
difficile sit,
quod ad
doctrinam
dei spectat,
sed quia
veritas
historię,
quæ in eo
attingitur,
& difficile
potest ex
antiquis
scriptoribus
erui,*

*& nonis
hereticorum
inuentis,
& mendacijs
inuoluta
magis &
obscurior
effecta est.*

*Pimo igitur
breuiter
respondere
possemus,
quidquid
sit de ijs,
quæ in
argumento
sumuntur,
non esse
autoritate
Concilij
Francofordien.
eum
autoritate
VII. Synodi,
neque
testimonio
Carolicū
testimonio
Adriani
Papæ
comparanda.*

*Fuit enim
Synodus
Nycena
Oecumenica
& à Summo
Pontifice
probata,
Concilium
autem
Francoford.*

Francford. Generale non fuit, & si quicquam contra imagines docuit, non fuit in hac parte ab Ecclesia approbatum, cum Adrianus Papa VII. Synodum confirmaverit, & contra imaginum impugnatores scripserit. Et simili ratione, quamvis constaret, Imperatorem Carolum contra imagines scripsisse, nihil veritati Catholice derogaret, quia imperatoria autoritas non multum refert ad doctrinam fidei stabilendam, sed definitio fidei ad summum Pontificem spectat.

Quid circa imagines Concilii Francford. sanxerit, scriptorum variis placitis.

Hoc ergo supposito, circa historiam Concilii Francford. quoad hanc partem etiam inter Catholicos scriptores huius temporis dissensio est. Concedunt enim fere omnes, Concilium Francford. de imaginibus tractasse ac definisse aliquid, nam hoc historice referunt; quid verò illud fuerit non eodem modo declarant, quia, neque in historiis satis declaratum, neque pars illa eius Concilii in qua de imaginibus actum est, extrahitur. Dicunt ergo quidam, Concilium Francford. damnassee quidem Nicenam Synodum, & quoad hanc partem errasse, non tamen in doctrina fidei, sed solum in facto quia non satis perfectam habuit definitionem Synodi Nicenae. Ita sentit Genebrardus lib. 3. Chronogr. ann. 794. & Bellar. lib. 2. de imaginibus c. 14. qui in modo declarandi suam sententiam verbis differre videntur, quamvis in re fortasse idem sentiant. Genebrardus simpliciter concedit, in Concilio Francford. prohibitam fuisse imaginum adorationem, ideoque Nicenam Synodum damnassee, quia existimavit, illam huiusmodi adorationem imaginum approbasse, quam reuera (inquit Genebrardus) non probavit. Unde concludit, illud Concilium non errasse in doctrina, scilicet reprobando imaginum adorationem, sed in facto, quia non satis perfectam habuit Nicenae Synodi sententiam: nam contra eam (inquit) sic dimicavit (Patres Concilii Francford.) ac si ad statuendam imaginum adorationem simpliciter incubisset, cum potius de retinendis imaginibus, saxeisset, & esset adversus Constantinopolitanam VII. Pseudosynodum, quae de illa infringendis, & omnino tollendis paulo ante canones tulerat. Alioqui haec cum illa idem plane iudicavit ac sentit. Quae verba, ut acent, mihi valde displicent, tum quia in eis admittit hic autor simpliciter & absolute, imagines quidem esse retinendas, non tamen adorandas, quod est plane falsum, ut ex dictis in hac sectione constat. Loquor autem de illis verbis ut acent, quia in eis de adoratione simpliciter & absolute est sermo. Quod si fortasse Genebrardus per antonomasiam de summa adoratione & absoluta latría, quae divinitati soli debetur, locutus est, debuisset hoc exponere, praesertim, cum illa sententia de retinendis & non adorandis imaginibus sub his eisdem terminis fuerit in Nicenae Synodo reprobata. Unde multo magis mihi displicent Verba, quae statim subiungit, in quibus de libris Carolinis sic ait, Passim inculcant retinendas esse imagines in ornatum Ecclesiae & memoriam rerum gestarum, seque duntaxat armant adversus nescio quam praesentiam imaginum adorationem, quam nec Nicenae ipsa agnovit. In quibus verbis plane sentit VII. Synodum non magis docuisse imaginum adorationem, quam Pseudocarolum, seu Eli. Phil. in libris illis Carolinis, quos tanti faciunt heretici huius temporis, Catholici vero prorsus rejiciunt, & Adrianus Papa ex professo impugnavit. Aliiter ergo declarant hanc sententiam Bellar. concedit enim Synodum Francford. damnassee Nicenam, atque in hoc errasse, non tamen in doctrina, sed in facto: idque ex duplici errore seu falsa existimatione, quam de Nicenae Synodo habuerunt Patres Synodi Francford. existimant enim in primis, Nicenam Synodum non fuisse auctoritate summi Pontificis congregatam, & confirmatam: deinde existimant, in illa fuisse definitum imagines esse adorandas suprema ac perfecta adoratione latría, & quae de Deum ipsum, & hoc ipsi reprobarunt.

Veruntamen haec sententia mihi plane est incredibilis: nam ex historiis quae referunt acta illius Concilii constat in eo adfuisse Legatos Summi Pontificis Adriani, quos Ado in Chron. Theophylactum & Stephanum nominat: ergo fieri non potuit, ut totum illud Concilium ignoraverit, quae auctoritate VII. Synodus congregata fuerit, & quid in ea fuerit definitum: nam cum haec Synodus paulo antea sub eodem Pontifice acta esset, non potuerunt Legati eiusdem Pontificis illius auctoritatem & doctrinam ignorare: ergo, etiam si falsi rumores sparsi essent de illa VII. Synodo, ut Genebrardus nescio quo fundamento affirmat, potuissent Patres Concilii Francford. a Legatis summi Pontificis instrui, & ipsis etiam scriptis VII. Synodi doceri. Imo, cum res esset adeo celebris & publica in universa Ecclesia, fieri non potuit, quin in universa Gallia, & Germania, nota esset VII. Synodi congregatio, & quod Pontificia auctoritate facta esset, & quid Adrianus Papa de illa, atque de eius doctrina sentiret. Accedit, quod error ille adorandi imagines, ut Deos, potius est error Gentilium, quam aliquorum haeticorum, vel eorum qui fidem Christi profiteantur: ergo nulla ratione credibile est, existimasse Patres Francford. Concilii in eum errorem incidisse, aut propter solos rumores falsos id temere credidisse. Praesertim, cum nulla tunc esset in Ecclesia illius erroris suspicio, & credendum sit, pios & Catholicos Episcopos nullo pravo affectu ductos fuisse, ut errorem illum alijs Patribus VII. Synodi attribuerent, aut eorum sententiam in deteriorem partem interpretarentur, quod haetici interdum facere solent.

Alij ergo, cum defendere non possint, Francford. Concilium ex falsa informatione in facto errasse: & alioqui negare non audeant, illud contradixisse VII. Synodo, & damnassee illam, propter historias, quae hoc referunt, non verenter concedere, Concilium Francford. in hac parte errasse: nam Provinciale fuit, & errare potuit. Sed hunc dicendi modum apud nullum Catholicum inuenio, solumque haetici huius temporis hoc affirmant, qui non dicunt, illud errasse, sed emendasse potius & correxisse VII. Synodum quae in hac parte erraverat. Cum tamen certum sit, Nicenae Concilii definitionem legitimam fuisse, non potuerunt Patres Concilii Francford. ab illa dissentire, sine manifesta haetesi: est autem incredibile eos pertinaciter & haetice in hac parte errasse incidendo in errorem Iconomachorum. Primum, quia in actibus illius Concilii, quae nunc extant, sepe proficetur, se procedere sub obedientia Rom. Pontificis, & specialiter in libro Sacrosyllabo sub finem, dum sententia contra haeticos profertur, subiungunt haec verba. Reservo per omnia iura privilegio summi Pontificis Domini & Patris nostri Adriani Prima Sedis Beatissimi Papae. Saepe etiam in eo Concilio proficentur illi Patres se sequi Maiorum traditiones, & ab eorum vestigijs non discedere: & specialiter Carolus Magnus qui illi Concilio interfuit, in epist. ad Episcopos Hispaniae ait, se in primis consuluisse Apostolicam sedem Pontificem, quid de causa in illo Concilio tractata sentiret: & inferius haec verba subiungit, Apostolica sedi, & antiquae ab initio nascenti Ecclesiae non & Catholicis traditionibus tota mentis intentione, tota cordis alacritate coniungar: Ergo non est verisimile Patres Concilii Francfordien. coram Legatis Summi Pontificis, & coram illo Catholico Principe, Adriano Papa & VII. Synodo ab illo confirmatae restitisse. Accedit, quod, si Concilium Francfordien. Iconomachorum errorem probasset, certe ante nostra tempora aliquis illius erroris sectator eius auctoritate nutiri studuisset, quod tamen nullus fecit, maxime cum paulo post Carolus Magnus in eadem Gallia exortus fuerit Claudius Taurinensis, qui errorem illum in occidentalem Ecclesiam introducere voluit, qui sane non parum iuvare posset auctoritate occidentalis plenarij Concilii.

Secundum placitum.

Rejicitur.

Concilij in eadem provincia nuper celebrati, si errorem illum confirmasset. At vero neq. Claudius in suum fauorem illud adduxit, neque Ionas Aurelianus, qui contra illum eodem tempore scripsit, & illius fundamenta confutauit, quicquam de Concilio Francof. respondit, aut quoad hanc partem scripsit. Est ergo falso impositus hic error Concilio Francof. Adde vltimo, quamuis non repugnet, Prouinciale Concilium errare in doctrina fidei, tamen, si contingat errare ex pertinacia & haeresi nunquam solere Ecclesiam huiusmodi Concilia quoad partem aliquam approbare, & vt Catholica recipere. At vero Concilium Francof. receptum est ab Ecclesia, & probatum vt verè Catholicum, quoad eam partem quæ est de filiatione Christi naturali, vt supra vidimus: ergo non est verisimile fuisse hereticos Patres illius Concilij: alioqui debuisset summus Pontifex Adrianus, illos hereticos declarare, eorumq. definitionem confutare, sicut contra librum Pseudocarinum, eodem tempore scripsit.

Tertium placitum.

Alanus Sanderus. Surius Concil. Seconon.

Platina.

Paulus Aemilius

Blondus Sabellius Naclerus Galliard

Obiectioni contra tertium placitum, qualiter illius auctores respondant. Zonaras. II. Synod. Nicen.

Sit ergo tertia responsio, Concilium Francofordien. definisse potius veritatē de adoratione imaginum & Nicenæ Synodo consensisse. Ita docuerunt hoc tempore Alanus dialog. 4. c. 18. & 19. & dialogo 5. c. 12. & 13. Sander. lib. 2. de Imaginib. c. 5. & lib. 7. de visib. Monarch. n. 713. & Surius in 3. to. Conciliorum in Præfat. ad Concilium Francofordien. Et potest hoc confirmari auctoritate Concilij Senonensis in decretis fidei c. 14. vbi sic ait, Carolus Magnus Francorum Rex Christianissimus Francofordien. Conuentui eiusus erroris suppressit insaniam, scilicet Iconomachorum. C. Præterea Platina in vita Adriani, sic ait. Biennio post Theophylactus & Stephanus Episcopi insignes Adriani nomine Francorum & Germanorum Synodum habuere, in qua & Synodus (quam Septimam Græci appellabant) & haeresi Feliciana de tollendis imaginibus abrogata est. Idem ferè dicit Paulus Aemilius lib. 2. de gestis Francofordien. prope finem: ait enim, Conciliū Francofordien. egisse contra hereticos damnantes imagines. Et imaginibus (inquit) suis honores seruatus est. Idem dicit Blondus de c. 19. hereticum quendam Anselmum Rijd affirmasse Nicenam synodum Constantinop. Pseudosynodum de abolendis imaginibus tanquam hereticam execrasse, idemq. fecisse Adrianum Papam, & Carolum Regem Francofordiæ.

Sed quid dicemus ad historiographos referentes Synodum Francofordien. damnasse. VII. Græcorum Synodum? Respondent Alanus, Sanderus, & Surius, per VII. Synodum non intelligere historiographos II. Nicenam, sed pseudosynodum Constantinopolitanam, quæ sub Constantino Copronymo, ab Iconomachis celebrata est, quam vniuersalem, & VII. Synodum ipsi appellauerunt, vt refert Zonaras in vita Constantini, & constat ex II. Synodo Nicenæ act. 7. vbi tota illa Synodus ex professo impugnatur & refellitur, & neq. vniuersalis, neq. vera Synodus fuisse demonstratur, sed prophana & adulterina, quia neque habuit cooperarium, vt ibi dicitur, Romanum Papam, neq. illius Sacerdotes, neque per vicarios, neque per prouinciales litteras, quem admodum fieri in Synodo debet: Neque concordantes sibi habuit orientis Patriarchas, &c. Dicunt ergo prædicti auctores, historiographos loqui de VII. Pseudosynodo, cum referunt, Francofordien. Concilium quandam Synodum Græcorum damnasse. Hæc vero responsio ex verbis ipsorum historiographorum magnam difficultatem patitur, nam apertis verbis designare videntur Nicenæ Synodum. Nam in primis auctor librorum quæ Carolo attribuntur in præfatione asseuerat, Græcorum Synodum, quam de adorandis imaginibus fecerunt in medium Synodi (scilicet Francofordiensis) allatam esse, atque damnatam. Synodus autem Græco-

rum pro adorandis imaginibus non fuit Constantinopolitana, sed Nicenæ. Secundò Hincmarus Rheimensis libro contra Iandinensem, vt refert Alanus, seu contra Laudunensem vt refert Bellarminus c. 20. apertè dicit, illam Synodum Nicenæ esse habitam, & in generali Synodo in Francia habita tempore Caroli Magni fuisse penitus abdicatam. Hæc autem Synodus in Francia non potuit esse alia nisi Francofordiensis, Tertio Amoinus lib. 4. de gestis Francofordien. c. 85. dicit, illam Synodum Græcorum, quæ in Francofor. abdicata est, congregatam esse sub Irene, & Constantino filio eius: illa verò Synodus fuit Nicenæ, nam altera pseudosynodus Constantinopolitana multo prius fuerat congregata sub Copronymo: & idem dicit Abbas Vrspergensis in Chron. anno 793. Quarto Regino lib. 2. ann. 794. dicit, Synodum Græcorum, quam pro adorandis imaginibus fecerant, reiectam esse à Pontificibus, vtiq. Concilij Francofordiensis. Et similiter Auentinus in historia Boiorum scribit, acta Græcorum de adorandis imaginibus recisa esse. Quintò Ado in Chronica. ann. 793. sic ait. Sed Pseudosynodus, quam VII. Græci appellant pro adorandis imaginibus abdicata penitus.

Propter hæc respondent alij, fatendo, in his omnibus historiis sermonem esse de II. Synodo Nicenæ, falsum tamen esse quod referunt, scilicet Nicenam Synodum à Francofordien. fuisse damnatam: occasionem autem erroris fuisse aiunt, quia posteriores historiographi citati fuerunt Germani, & longè posteriores, quam Francofordien. Concilium: unde & de Synodo Nicenæ, aut parum, aut nullam habuerunt noticiam, eo quod inter Græcos acta esset, & Græci scriptores nihil ferè tunc de illa scripserunt. De Concilio autem Francof. cuius acta omnia multo tempore latuerunt, & quoad hanc partem de imaginibus, adhuc nō constat scripta fuisse non potuerunt habere noticiam nisi ex prioribus scriptoribus. Inter priores autem scriptores nullus facit mentionem huius partis, præter Pseudocarinum, & Hincmarum. Hos ergo posteriores secuti sunt. Ex his vero duobus Hincmarus videtur deceptus occasione libri Carolini: nam de hoc libro videtur loqui Hincmarus cum loco supra citato scribit in hæc verba. De cuius destructione non modicum volumen, quod in Palatio adolescentulus legi, ab eodem Imperatore Romanus est per Episcopos missum: Constat autem ex scripto Adriani ad Carolum pro imaginibus, Carolum misisse ad Adrianum librum illum, qui eo tempore fuit contra imagines & contra Synodum Nicenam in Francia compositus, & Carolo dicitur: De hoc ergo loqui videtur Hincmarus, & ab illo deceptus fuisse, vt existimauerit Synodum Nicenam in Francofordien. fuisse damnatam: nam existimauit, librum illum in Francofordien. Synodo fuisse compositum, vel saltem recognitum & probatum. Totum ergo huius erroris fundamentum ad auctorem libri Carolini, & ad verba citata ex præfatione eius reuocatur: illa autem nullius sunt auctoritatis. Primo quidem, quia verba illius præfationis prout à nostris auctoribus referuntur (illa enim in proprio originali videre non licuit) sic habent. Allata est in medium (scilicet in Synodo Francofordiæ) questio de noua Græcorum Synodo, &c. Non constat autem an illa parenthesis sit ab ipsomet auctore posita, an vero ab alijs auctoribus, qui dū ea verba referunt, ita illa intelligunt, & exponunt. Deinde, quia licet illa verba sint appositae ab eodem auctore, nullus est auctoritatis non solum, quia ab hereticis creditur liber ille conscriptus verum etiam, quia falsum testimonium manifestè imponit Synodo Nicenæ, nimirum, quod imaginibus Sanctorum ita vt Deificæ Trinitati seruicium & adorationem impediendam decreuerit. Igitur, quanquam prædicti auctores omnes referant, Francofordien. Concilium damnasse Nicenam secundum, non est illis fides habenda. Quod si obijcias, saltem

saltem Hincmarum & posteriores autores Catholice esse, & bene de adoratione imaginum sensisse, ut omnes fatentur, ut ex alijs eorum locis Bellarminus & alij probant, & ideo non esse verisimile, eos male sensisse de Synodo Nycena, prout in locis citatis dicto modo intellectis aperte declarant: Respondendum est, eos errasse in facto, non in fide, quia non fuerunt satis instructi de autoritate Synodi Nicenae, & de doctrina eius: unde crediderunt, definiisse imagines esse adorandas ut Deos: & de hac adoratione sunt locuti, cum asseruerunt, Francofordiense Concilium, eam detestatum fuisse.

Improbatur tertium placitum

Quid de Carolinis libris sentiamus.

Tota hæc sententia infirmis nititur coniecturis, & testimonijs, quæ sibi ipsis non constant: nam in primis, ut incipiamus à præfatione Eli. Philii, in qua totus discursus superioris responsionis præcipue fundatur, nulla fides ei adhiberi potest: nec verisimile est, reliquos omnes historicos illi soli fuisse innoxios. Primum quidem, quia autores præcedentis opinionis, dubitant, an in illa Præfatione ut est in suo originali, Francofordiense Concilium nominetur: & probabilius credunt, parenthem illam in qua Francofordien. Concilij fit mentio, fuisse ab alijs interpolatam. Quod si hoc verum est, neq. Hincmarus, neq. alij historici potuerunt ex hac præfatione sumere illam sententiam de damnatione Synodi Nicenae in Francofordensi, sed, ad summum, in aliquo conuenticulo imperitorum, & hæreticorum hominum, à quibus fortasse liber ille editus est. Unde sumitur secunda coniectura, nam omnium recte sententiam iudicio liber ille non fuit à Carolo Magno editus, sed ab aliquo vel aliquibus hæreticis, qui illum, vel occulte vel palam Carolo obulerunt: Carolus autem illum ad Pontificem Adrianum misit, qui in Scripto ad Carolum de imaginibus, librum illum ex professo confutauit. Quæ omnia late probant Alanus supra & Bellarm. dist. lib. 2. cap. 15. ergo non est verisimile, Hincmarum, virum Catholicum & doctum, ex sola illius libri autoritate factum illud Concilio Francofordien. attribuisse. Tertio, quamuis ille liber tempore Caroli editus fuerit, tamen de præfatione, quæ nunc ei præfigitur, merito Alanus, & Surius dubitant, an sit antiqua, vel nuper ab aliquo hæretico edita & supposita, vel saltem corrupta: nam, qui præfatur, vel ficto, vel e mentito nomine, Eli. Philii, se nominat, ut se ipsum occultet, quod statim suspicionem alicuius deceptionis generat, præfatum in re adeo lubrica, & ex se suspecta. Et præterea, quantum ex his, quæ Alanus c. 18. refert, coniectare possum, ipse Eli. Philii, se alium à Carolo esse ostendit: nam ex professo in eadem præfatione ostendere conatur Carolum fuisse illorum librorum autorem, re prius deliberata cum Episcopis Concilij Francoforden. fuit ergo autor illius Præfationis Eli. Philii, non Carolus: & illa præfatio non fuit edita tempore Caroli Magni: ergo nihil probabile de illa credi potest, nisi quod ab eodem sit edita, à quo denuo liber ille inuentus, vel typis mundatus ante quadraginta quatuor annos solummodo. Et ut minimum, improbabile sit, Hincmarum, & alios antiquos historiographos ab illa præfatione sententiam suam hausisse. Quarto obstat (quod Surius notauit) quia autor præfationis dicit, Synodum illam, quæ à Francofordiensi damata est, Constantinopoli fuisse celebratam: hæc enim eius verba referuntur, *Alla est in medio quaestio de noua Græcorum Synodo, quam de adorandis imaginibus, Constantinopoli fecerunt: ex quo verbo colligi potest, eum non de Nicena, sed de Constantinopolitana Synodo loqui: vel certe, cum dicat, in illa Synodo actum esse de adorandis imaginibus: cumque etiam dicat (ut Bellar. refert) Constantinopolim sitam esse in Bythinia, colligitur, hominem illum prorsus fuisse imperitum, nullaque fide dignum: aut certe inferri potest, eum ex aliqua traditione aut fama credidisse quandam*

A Constantinopolitanam synodum reiectam esse in Francofordiensi, ignorasse vero quid in ea actum fuerit, & ex errore id addidisse.

B Ex his etiam constat, quam sit infirmum testimonium Hincmari, ut credamus, eum restatum esse, Concilium Francof. damnaſſe Synodum Nicenam, ex sola autoritate præfationis libri Carolini, cum verisimilius sit, Hincmarum, talem præfationem non vidisse. Unde Alanus supra merito fidem non habet huic testimonio, nec credit esse Hincmarum, quia nec liber ille Hincmari, unde sumptum dicitur, extrat, neq. ad nos peruenit, nisi ex relatione Illirici hæretici, cui nullam fidem adhibemus, neque scimus unde fragmentum illud decerpserit: præsertim cum Tritheimius in rer. oper. Hincmari illum non numeret. Deinde in illiusmet verbis multa sunt falsa, & inter se pugnantia, vel parum probabilia. Primum, quod asserit, in quadam VII. Synodo Græcorum, quosdam dixisse imagines esse confringendas, alios vero esse adorandas, nam hoc non in vna Synodo, sed in diuersis accidit: & ita videtur utraq. Synodum confundere nam utramq. illam partem dicit, non sano intellectu esse ibi definitam. Deinde, quod ait, Synodum Nicenam sine autoritate Papæ fuisse habitam, & Romam missam. Rursus, quod ait Romanum Papam illam Synodum Nicenam ad se missam, & in Franciam directam ut ibi (sicut indicat) examinaretur, vel corrigeretur, est per se improbabile, & ab omni vera historia alienum. Deniq. quod ibi dicitur de volumine contra Nycenam Synodum edito, & ab Imperatore Romam missio per quosdam Episcopos, non consona cum eo, quod Adrianus refert, Carolum misisse ad se librum per Engilbertum Abbatem.

C Denique de alijs historicis necessariū est omnibus fatendum, aliquem errorem in eorum scriptis contineri, nam in primis Aimonius, quem Abbas Vſper. scriptorib. secutus est, expresse dicit, Synodum Francofurti damnatam, Constantinop. congregatam fuisse, cur ergo interpretabimur eos de Nicena loqui? Dices, quia addunt, *Sub Constantino & Iren.* Respondet Alanus, illos libros quoad hanc particulam ab aliquo Iconomacho fuisse corruptos. Verum, quia hoc probari non potest, nec fieri satis verisimile, dicam potius, Aimonium errasse, ignorantem, quo tempore Constantinopolitana Pseudosynodus congregata fuisset. Deinde Regino, quem Auentinus imitatur, illam Synodum vocat *Pseudosynodum Græcorum*, quo nomine appellata est ab omnibus Catholicis illa Synodus Constantinopolitana VII. nam Nicena, nec Pseudosynod. appellari potuit, cum verissima fuerit, nec Græcorum tantum, cum vniuersalis fuerit, & Summi Pontificis autoritate coacta, cuius contrariū de illa Synodo ibi indicatur. Dices, quomodo ergo dicit Regino, illam Synodum fuisse factam, pro adorandis imaginibus. Respondet Alanus, legendum esse pro non adorandis: & particulam non, vel incuria vel malicia fuisse sublatam. Sed est difficilis responsio, cum id probari non possit. Libentius dicere, ignorasse illos autores, quid in Concilijs Græcorum tractatum ac definitum fuerit, sicut de Nicena Synodo prior opinio dicebat: nec sine fundamento, quia illa Pseudosynodus Constantinopolitana, nunquam est in Latinum conuersa, quod nobis constat: & Synodus etiam Nicena, post longa tempora Latinitate est donata: & ex historijs illorum temporum nihil fere certū scire potuerunt de his quæ in illis Synodis tractata sunt.

D Ad verba Adonis Alanus acutè responderet, verba illa, pro adorandis imaginibus, non esse coniungenda cum præcedentibus, sed cum subsequētib. interpolito comate hoc modo, *Pseudosynodus, quam Septimam Græci appellant, pro adorandis imaginibus abdicata penitus*, id est, in defensionem adorationis imaginum, penitus abdicata est. Qui sensus est quidē satis consentaneus verbis ipsis: imo vix aliter commodè con-

construi possunt, quia nulla Synodus appellata est; *Septima pro adorandis imaginibus*. Quod si hic sensus verus est, fortasse Regino verbis Adonis fuit deceptus, nam vel æquales fuisse, vel Regino iunior fuisse floruit enim Regino anno nongentesimo decimo, teste Trithemio, & tamen Ado texuit historiam usque ad annum octingentesimum septuagesimum septimum: fuit ergo Ado, vel antiquior, vel, ut minimum æqualis: fieri non potuit, ut Regino verbis Adonis non satis intellectus deceptus fuerit; & ab eis occasionem errandi sumpserint Abbas Vespergenis & Ioannes Auentinus, qui absque controuersia sunt longe recentiores. Imo & de Aimonio, vel Annonio idem dici potest, si fortasse ille est quem sub nomine Ammonii monachi refert Trithemius scripsisse de rebus Francorum anno nongentesimo nonagesimo. Quod si hic sensus non probatur, potius dicendum est (sicut de alijs) ignorasse Adonem quid tractatum sit in pseudosynodo Constantinopolitana, falsoque existimasse, in ea esse definitum, imaginibus esse perfectam laetiam tribuendam, quam nomine pseudosynodi Græcorum, Nicenam Synodum intellexisse.

Consecra-
tium ex o-
mnibus ad
audiis,

Ex his ergo omnibus, saltem concluditur euidenter, nullum ex historijs posse sumi firmum argumentum, quo existimetur, Concilium Francofordien. contra veram imaginum adorationem, aut contra Synodum Nicenam aliquid definiuisse. Ostendim⁹ item manifestis indicijs & rationibus, non potuisse Concilium Francofordien. si in eo de causa imaginum actum est, aut sententiam Adriani Papæ, & Niceni Concilij veram definitionem & auctoritatem ignorare, vel ab eis sciens & prudens dissentire supposita reuerentia, quam ex eius actis quæ exstant, scimus Sedi Apostolicæ detulisse. Relinquitur ergo, necessario fatendum esse, vel historicos errasse, vel aliqua ex parte corruptos esse eorum codices, vel certe non de vera, sed de falso nominata Septima Synodo locutos fuisse. Et quidem de testimonio Præfationis Carolinæ, & testimonio Hincmari, nulla omnino est habenda ratio: illius quidem, quoniam est ignoti auctoris, & suspecti, & quia non constat, quo tempore aut loco scripta sit, aut edita, vel inuenta, & quia aperta continet mendacia, & falsa testimonia, quæ Nicenæ Synodo imponit: huius vero, quia non constat, tale testimonium esse Hincmari, nisi ex relatione hominis hæretici, & hostis imaginum: & quia ea ipsa, quæ in illo testimonio referuntur, parum sunt verisimilia, & alijs certis historijs consentanea. De reliquis vero auctoribus, cum negare non possumus, errorem aliquem in eorum libris reperiri, omnino enervatur in hac parte eorum auctoritas. Propter quod posset aliquis libere negare, quicquam actum esse de imaginibus in Concilio Francofordien. neque pro illis, neque contra illas, quia neque extant acta illius Concilij quo ad hanc partem, neque ullus auctor Catholicus ea se vidisse, refert: nam quæ hæretici isto tempore sub hoc nomine diuulgarunt, ab eis plane conficta sunt: unde neque exemplar designant, ex quo illa transtulerint, neque locum, in quo hætenus detulerint, ipsique inuenerint. Neque etiam ad verbum describunt acta Concilij, sicut in alijs Concilijs fit, & sicut nos habemus eam partem huius Concilij, quæ est de filiatione adoptiua Christi.

Ionas Au-
relian.

Denique Ionas Aurelianensis, qui paulo post Carolum Magnum floruit, & contra Claudium Taurinensem in defensionem imaginum ad Carolum Caluum scripsit: in initio illius operis mentionem faciens Concilij Francof. solum dicit, in eo damnatum esse errorem Felicis de filiatione Christi adoptiua, nullam mentionem faciens, quod causa imaginum illo Concilio acta fuerit, & Vualfridus Scra-bo in lib. de reb. Eccl. c. 8. mentionem faciens erroris Græcorum circa imagines, dicit damnatum esse in Concilio Romano sub Gregorio III. & subdit, ipsa

denique querela Græcorum, temporibus bonæ memoriae Ludouici Imperatoris, in Franciam perlatâ, eiusdem principis providentia scriptis Synodalibus est confutata. De Concilio autem Francof. nullam mentionem facit, cum tamen Vualfridus eiusdem fere ætatis auctor fuerit. Non ergo caret hic modus dicendi probabili coniectura.

Quia tamen tot historiæ, quæ mentionem faciunt Concilij Francoford. referunt aliquid de imaginibus in eo actum esse, suspicari cogunt, aliquod habuisse huius rei fundamentum, & saltem traditione vel fama publica ad eorum aures peruenisse, qui hoc scribere cœperunt, Adonis nimirum, vel Aimonii, aut Regionis. Quare credibile est, Adriani Papam, cum Legatos suos ad Concilium Francof. mitteret, per illos etiam misisse acta Concilij Niceni, quod illo eodem tempore finitum fuerat, ut definitio illius toti occidenti innotesceret. Atque ita fieri facile potuit, ut in Concilio Francof. nihil denuo de imaginibus ageretur, vel scriberetur, præter acceptionem Concilij Niceni, & consensionem illorum Patrum in damnanda pseudosynodo Constantinopolitana: & hoc fortasse est, quod Ado breuius verbis referre voluit iuxta sensum supra traditum: & eadem est aliorum sententia, quamvis circa res alias vel circumstantias pertinentes ad illam pseudosynodum Constantinopolitanam, errorem aliquem ex ignoratione historiæ miscuerint. Quem errorem posteriores historiæ, ut vidimus, emendarunt, partim ratione, & certa coniectura ducti, partim quia de Nicenâ Synodo clariorem notitiam adepti sunt. Sicigitur in re tam incerta meritis Concilium Senonense eam partem ut probabilior elegit, quæ ait, Concilium Francof. Niceno II. consensisse.

SECTIO IV.

An imagines eadem adoratione qua exemplaria adorari possint.

Diuis Thomas quæstionem hanc in particulari D. Thom. mouit de imagine Christi, & adoratione latrig. Est autem eadem proportionalis ratio, & quæstio de imaginibus Sanctorum, & adoratione dulzæ, & in vniuersum de omni imagine, & adoratione suo exemplari debita, & ideo generalis est a nobis hæc quæstio propostita, ut omnia comprehendamus. Deinde, ut opinionum diuersitas intelligatur, aduertendum est, tribus modis intelligi posse, fieri adorationem ad imaginem seu in præsentia imaginis. Primo, dirigendo totam mentis intentionem ad exemplar in imagine representatum tanquam ad obiectum propriè per se, & ex corde adoratum, & non ad imaginem. Secundo, dirigendo adorationem tam ad exemplar representatum, quam ad imaginem in qua representatur, ex utroque, mente & animo conficiendo vnum obiectum adæquatum, ad quod per se terminetur, & sit adæquata materia circa quam versetur adoratio ex intentione adorantis. Tercio, dirigendo adorationem ad solam imaginem tanquam ad materiam seu rem per se adoratam, ad exemplar vero, solum, ut ad rationem adorandi aliud est enim adorari per se, & aliud, adorari propter se: sicut & amari: nam medium per se, seu in se amatur, quamvis non propter se, sed propter finem, & in superiori sectione ostendimus imaginem per se & propriè adorari, quamvis respectiue & propter exemplar: & in hac tertia consideratione hoc præstimo modo adorari intelligitur. De primo ergo adorandi modo nulla controuersia est, quin sit possibilis: quis enim dubitare potest, quin præsentata imagine Christi, possim ego personæ Christi recordari, & ad eum tota mentis intentione recurrere, dirigendo in illum subiectionem & actionem meam, & non ad ima-